

UNDERSVINGS
MINISTERIET

Vejledning til studievalgsportfolio

- vejledere og lærere

Vejledning til studievalgportfolio
- vejledere og lærere

1. udgave, juni 2017
ISBN: 978-87-603-3147-3 (webudgave)

Udgivet af Undervisningsministeriet,
juni 2017

Redaktion:
Undervisningsministeriet

Grafisk tilrettelæggelse:
Undervisningsministeriet

Fotos: Ulrik Jantzen

Publikationen kan ikke bestilles
i trykt form.

Indledning

Denne vejledning henvender sig til alle, der, ud over eleven selv, skal arbejde med studievalgportfolio: Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), folkeskoler, fri- og efterskoler samt ungdomsuddannelser.

Vejledningen er tænkt som inspiration til lærere og vejledere om, hvordan arbejdet med studievalgportfolio kan indgå i de vejledningsaktiviteter, som tilbydes eller er obligatoriske for eleverne i 8., 9. og 10. klasse.

Alle unge, der i forlængelse af 9. og 10. klasse søger en ungdomsuddannelse, skal dokumentere at have gennemført en række afklaringsaktiviteter på såvel det erhvervsfaglige som det gymnasiale område, hvor de er blevet udfordret på deres valg af ungdomsuddannelse.

Formål med studievalgportfolio

Formålet med arbejdet med studievalgportfolio er at give eleverne et solidt og sikkert grundlag for at foretage valg af ungdomsuddannelse efter 9. eller 10. klasse. Det er endvidere et formål at skabe kontinuitet og sammenhæng i den vejledning, der finder sted i udskolingen og i starten af ungdomsuddannelsen.

Valg af ungdomsuddannelse er det første af en lang række valg, der skal træffes i et livsperspektiv. Ved valg af ungdomsuddannelse er det derfor af stor betydning, at alle unge får den støtte og vejledning, de har brug for til at kunne træffe valg. Den unge skal bl.a. overveje, om næste step efter grundskolen skal være en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse, måske et mix af begge (eux). Den unge skal også overveje retning – det gælder, uanset om det er en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse. Det er med det afsæt, at arbejdet med studievalgportfolio skal ses. Via forskellige vejlednings- og undervisningsaktiviteter i udskolingen kan eleverne kvalificere deres overvejelser og ved udgangen af 9. eller 10. klasse have et overblik over muligheder og egne præferencer og interesser.

Arbejdet med studievalgportfolio skal derfor ses som den proces i udskolingen, hvor eleverne gennem forskellige uddannelses- og vejledningsaktiviteter forbereder sig til valg af ungdomsuddannelse.

I forbindelse med ansøgning til ungdomsuddannelse vedlægges eleven et udfyldt portfolio afrapporterings-skema til uddannelsesplanen, som indeholder elevens refleksioner om ungdomsuddannelse og elevens oplevede udbytte af forskellige undervisnings- og vejledningsforløb.

Med elevens udfyldelse af afrapporterings-skema i slutningen af 9. eller 10. klasse er arbejdet med studievalgportfolio afsluttet i grundskolen, og dokumentet overføres via www.optagelse.dk til den ønskede ungdomsuddannelse. Skemaet kan findes her: <http://www.uvm.dk/studievalgportfolio>

Krav til studievalgportfolio

Eneste formkrav til arbejdet med portfolien i udskolingen er kravet om at udfylde afrapporteringsskemaet og vedlægge dette til uddannelsesplanen. Hvordan udskolingsprocessen og anvendelse af studievalgportfolio - herunder dokumentation af læringsudbytte i hele udskolingsprocessen organiseres - afgøres lokalt.

Det afgørende er, at eleven igennem de forskellige vejlednings- og undervisningsaktiviteter, som er nævnt herunder, bliver i stand til at træffe et kvalificeret og reflekteret valg af ungdomsuddannelse, og at refleksioner bliver opsamlet løbende. Formålet med det er, at eleven kan vende tilbage til tidligere refleksioner og indsamlet dokumentation, og løbende revidere og udbygge refleksioner og overvejelser. Når eleven i slutningen af 9. eller 10. klasse udfylder rapporteringsskemaet, skal dette ses som en opsamling og konklusion på den forudgående udskolingsproces og de aktiviteter, der har fundet sted.

Afrapporteringsskemaet danner grundlag for den obligatoriske evalueringssamtale i det gymnasiale grundforløb og i grundforløbets første del på erhvervsuddannelserne, og skal ses som et hjælperedskab til den samtale og dialog, der skal være på ungdomsuddannelsen.

Bestemmelserne om studievalgportfolien findes her:

- Bekendtgørelse af lov om vejledning om uddannelse og erhverv samt pligt til uddannelse, beskæftigelse m.v.
- Bekendtgørelse om vejledning om valg af ungdomsuddannelse og erhverv
- Bekendtgørelse om uddannelsesparathedsvurdering, uddannelsesplaner og procedurer ved valg af ungdomsuddannelse
- Bekendtgørelse om introduktionskurser og brobygning til ungdomsuddannelserne

Sammenhæng mellem studievalgportfolio og ansøgning til ungdomsuddannelse

Portfolio afrapporteringsskemaet vedlægges tilmeldingen til ungdomsuddannelserne på optagelse.dk. Skemaet er udarbejdet i en pdf-version og kan downloades fra <http://www.uvm.dk/studievalgsportfolio>. Eleven kan dernæst gemme sin egen version af skemaet for løbende at arbejde med den ved gennemførte vejledningsaktiviteter.

Det er op til de enkelte kommuner at vælge et indarbejde afrapporteringsskemaet i elevplanssystemerne.

Ved tilmelding til ungdomsuddannelserne – både de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne – skal afrapporteringsskemaet vedlægges uddannelsesplanen i optagelse.dk. For ikke-uddannelsesparate elever sikrer UU, jf. § 3 i Bekendtgørelse om uddannelsesparathedsvurdering, Uddannelsesplaner og procedurer ved valg af ungdomsuddannelse, at uddannelsesplanen er udfyldt korrekt og vedhæftet afrapporteringsskema.

Hvis en ung fortsætter i anden uddannelse eller undervisningsaktivitet, skal afrapporteringsskemaet ikke vedlægges. Det er alene tilfældet ved ansøgning til gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser direkte fra 9. eller 10. klasse, at afrapporteringsskemaet vedlægges ansøgningen.

Indholdet og omfanget af afrapporteringsskemaet er ikke afgørende for, om eleven optages på den ønskede uddannelse.

Hvor og hvordan arbejder eleverne med studievalgspotfolio?

I de forskellige aktiviteter i skolen (fx elementer i fagundervisningen, åben skole, samarbejde med lokale virksomheder og organisationer, undervisning i "Uddannelse og job", introduktionskurser, brobygning o.a.) kan der gennem arbejdet med studievalgspotfolio skabes en rød tråd, som kan bruges i den afklaringsproces, der finder sted frem mod valg af ungdomsuddannelse. Ved at skrive tanker og refleksioner ned i forbindelse med de forskellige vejlednings- og undervisningsaktiviteter kan eleverne løbende vende tilbage for at supplere og justere i forbindelse med de forskellige vejledningsmæssige aktiviteter.

Det er op til kommunerne/skolerne at afgøre, hvordan portfolio arbejdet opbevares, uanset om man vælger at lade eleverne skrive i det vedlagte skema eller om der bruges en anden skabelon eller form. Det afgørende er, at eleverne har adgang til og løbende kan revidere og fortsætte arbejdet frem mod valg af ungdomsuddannelse.

Karrierelæring og vejledning

Udgangspunktet for arbejdet med studievalgspotfolio er karrierelæring, det vil sige den læring, der finder sted i forhold til overvejelser, refleksioner og tanker om fremtidig uddannelse, job og karriere.

Karrierelæring skal ses som den proces, der giver elever større selvindsigt og kendskab til de livs-, uddannelses-, job- og karrieremuligheder, der findes. Karrierelæring skal med andre ord være med til at kvalificere og perspektivere de valg, som eleverne træffer i slutningen af 9. eller 10. klasse, og bidrage til, at eleven reflekterer over de forskellige valgmuligheder og herved vælger ungdomsuddannelse på et oplyst grundlag.

Karrierelæring kan finde sted i emnet "Uddannelse og job" og i den øvrige undervisning, hvor der er koblinger mellem den faglige del af undervisningen og den mere

uddannelses-, job- og karrieremæssige del af undervisningen. Den vejledning, som indgår ved siden af undervisningen, indeholder forskellige aktiviteter, der understøtter karrierelæringsprocessen: Kollektiv vejledning og introduktionskursus i 8. klasse, som er for alle elever, brobygning i 9. klasse, som er for uafklarede elever, og brobygning i 10. klasse, som er for alle elever. Herudover spiller den individuelle vejledning for de ikke-uddannelsesparate elever naturligvis en vigtig rolle. Det er op til kommunen og skolen at afgøre, hvordan arbejdet med karrierelæring finder sted.

I det følgende afsnit er angivet hvor og hvordan karrierelæring og arbejdet med studievalgspotfolio kan finde sted.

Uddannelse og job

I emnet "Uddannelse og job" er det overordnede mål, at elever får større kendskab til de muligheder, der findes efter grundskolen, både uddannelsesmuligheder og job- og karrieremuligheder. Fokus i undervisningen er på elevernes kommende valg af ungdomsuddannelse. Der arbejdes i "Uddannelse og job" med at udfordre eleverne i deres valg af ungdomsuddannelse, så valget bliver så reflekteret som muligt og baserer sig på, at eleverne rent faktisk har udforsket de forskellige muligheder, der er.

Kompetencemålene, som eleven skal nå ved udgangen af 9. klasse i "Uddannelse og job" er

1. Eleven kan træffe karrierevalg på baggrund af egne ønsker og forudsætninger,
2. Eleven kan vurdere sammenhænge mellem uddannelser og erhvervs- og jobmuligheder.
3. Eleven kan vurdere sammenhænge mellem egne valg og forskellige vilkår i arbejdsliv og karriere.

Der tages udgangspunkt i de tre færdigheds- og vidensområder 1) mine mål, 2) mine muligheder, 3) mine valg. (se den udfoldede beskrivelse her: <http://www.emu.dk/modul/uddannelse-og-job-m%C3%A5l-l%C3%A6seplan-og-vejledning>)

Undervisningsaktiviteter i "Uddannelse og job" kan forberedes ved at lade eleverne gøre sig nogle refleksioner og tanker om de forestående undervisningsaktiviteter og elevernes forventning til disse, og at eleverne så undervejs – som led i undervisningen – nedfælder deres tanker, ideer og forestillinger og lader dette indgå i portfolioen. Underviseren rammesætter dette arbejde for klassen, sådan at eleverne får en introduktion til processen.

Som inspiration for undervisning i uddannelse og job, henvises til emu.dk

<http://www.emu.dk/omraade/gsk-lærer/ffm/uddannelse-og-job>, hvor flere undervisningsforløb er beskrevet. Brug evt. undervisningsforløbet:

<http://www.emu.dk/modul/find-og-brug-informationer-om-uddannelser-og-job>. På uddannelsesguiden kan der hentes yderligere inspiration:

<https://www.ug.dk/til-laerere-og-vejledere/undervisningsforloeb-til-uddannelse-og-job>

Kollektiv vejledning

Kollektiv vejledning er klassebaserede (eller tilsvarende) vejlednings aktiviteter, som har til formål at forberede eleverne til valg af ungdomsuddannelse ved udgangen af 9. eller 10. klasse. I den kollektive vejledning skal eleverne udfordres i deres forestillinger om valg af uddannelse og job, så valg af uddannelse sker på et reflekteret og oplyst grundlag.

Den kollektive vejledning skal være både informativ og refleksionsskabende. Kollektivet kan bringes i spil på en måde, der kan bidrage til både klassens, gruppens og den enkeltes refleksions- og valgproces. Det kan typisk ske gennem samarbejde, aktivering og ansvarliggørelse af kollektivet som helhed og den enkelte som en del af kollektivet. Det er vigtigt med en differentieret indsats, der tager hensyn til de forskelligheder, der er i elevgruppen i forhold til interesser, engagement m.v. Til inspiration for arbejdet kan med fordel anvendes de forskellige værktøjer, der findes på uddannelsesguiden; se de forskellige links herunder, som kan anvendes i den konkrete undervisning og vejledning:

På ug.dk er der en indgang til lærere og vejledere. I vejlederens værktøjskasse er der bl.a. flere eksempler på forløb til kollektiv vejledning, se <https://www.ug.dk/til-laerere-og-vejledere/forloeb-til-kollektiv-vejledning> og i lærernes værktøjskasse eksempler på undervisningsforløb til Uddannelse og Job: <https://www.ug.dk/til-laerere-og-vejledere/undervisningsforloeb-til-uddannelse-og-job>

Som yderligere inspiration til den kollektive vejledning findes der her en større samling af forløb, se https://www.ug.dk/sites/default/files/160920_uu_dk_til_web.pdf

På uddannelsesguiden kan hentes inspiration til digitale værktøjer til brug for kollektiv vejledning. Fem af værktøjerne ligger i "<https://www.ug.dk/mit-ug>" - hvor eleverne fx kan arbejde med "mine styrker" og "min skoleindsats.", som i høj grad baserer sig på refleksioner, eleven gør sig i den almene undervisning. I "mine jobforslag", får eleven inspiration til at undersøge forskellige jobs. I "uddannelsesvælgeren" kan eleverne arbejde med at udvælge grupper af uddannelser og blive klogere på forskellige uddannelsesveje.

Endelig kan eleverne se en animeret film <https://www.ug.dk/6til10klasse/dit-valg>, hvor de følger forskellige elever, som vælger forskellige veje og få overblik over vejene i uddannelsessystemet også på det videregående niveau.

Introduktionskurser

I introkurserne i 8. klasse har eleverne mulighed for at komme på ungdomsuddannelserne og her få indblik i indholdet i de forskellige ungdomsuddannelser. Også her findes der på ug.dk værktøjer, som elever kan bruge til at forberede deres introkurser og nedskrive deres forventninger til, hvad der skal komme ud af forløbet, se fx <https://www.ug.dk/webform/mine-introkurser>, men brug også øvrige værktøjer, som kan være relevante, se <https://www.ug.dk/inspiration/valg-af-ungdomsuddannelse-o>

Det vil være oplagt, at eleverne opfordres til at bruge disse værktøjer og efterbearbejder deres erfaringer som led i arbejdet med portfolio.

Brobygning

Inden eleverne kommer i brobygningsforløb – enten dette er i 9. eller 10. klasse – forbereder de sig ved at blive introduceret til den kommende brobygning. Også her er det vigtigt, at eleverne er godt forberedt til de forestående brobygningsforløb og ved, hvilke uddannelser de skal ud og opleve at afprøve. Denne forberedelse finder typisk sted som led i "Uddannelse og job" eller i den kollektive, gruppebaserede eller individuelle vejledning. Og også her er der forskellige værktøjer på ug.dk, som kan anvendes som led i forberedelsen af brobygning, se <https://www.ug.dk/mit-ug>. Ligesom ved de øvrige aktiviteter kan der hentes inspiration på uddannelsesguiden, ug.dk, se <https://www.ug.dk/inspiration/valg-af-ungdomsuddannelse-o>

I løbet af brobygningsforløbet kan eleverne bruge studievalgspportfolien til at dokumentere deres oplevelser og deres refleksioner (skrive, tage billeder, film el.a.). Når brobygningsforløbet er overstået, og eleverne vender tilbage til klassen, kan der som led i "Uddannelse og job" eller den kollektive vejledning evalueres og reflekteres over brobygningsforløbet og det udbytte, eleven har haft her.

Liste over materiale og links, der kan understøtte arbejdet med portfolio

- Vejledningen til studievalgportfolio – målgruppe elev-forældre
- Lov og bekendtgørelse (indsæt links)
- Emnet Uddannelse og job på emu.dk:
<http://www.emu.dk/omraade/gsk-laerer/ffm/uddannelse-og-job>
<http://www.emu.dk/modul/uddannelse-og-job-m%C3%A5l-l%C3%A6seplan-og-vejledning>
- Uddannelsesguiden, de vigtigste links:
<https://www.ug.dk/til-laerere-og-vejledere>
<https://www.ug.dk/inspiration/valg-af-ungdomsuddannelse-o>
<https://www.ug.dk/inspiration/valg-af-job-og-karriere>
<https://www.ug.dk/6tiloklasse>
<https://www.ug.dk/mit-ug>
- Materialesamling om kollektiv vejledning:
https://www.ug.dk/sites/default/files/160920_uu_dk_til_web.pdf